K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

अथ पञ्चविंशः पटलः ॥

—o—

अथ प्रासादविधानमुच्यते —

मनः प्रसाद प्रदत्वात् प्रासादसंज्ञा । वामदेव ऋषिः । पङ्क्तिः छन्दः । ईशो देवता । ह्रां हृत् । ह्रीं शिरः । इत्याद्यङ्गानि. ॥ ध्यानम् —

शूलासीटङ्कघण्टासिसृणिकुलिशपाशाग्न्यभीतीर्दधानं
दोर्भिश्शीतांशुखण्डप्रतिघटितजटाभारमौळिं त्रिणेत्रम् ।
नानाकल्पाभिरामापघनमभिमतार्थप्रदं सुप्रसन्नं
पद्मस्थं पञ्चवक्त्रं स्फटिकमणिनिभं पार्वतीशं नमामि ॥

हौं इति मन्त्रः ॥ हकार चतुर्दशस्वर बिन्दुभिरयं मन्त्रः । एकादश लक्षं जपेत् । मधुरत्रयाप्लुतैः करवीरपुष्पैर्वा जपाकुसुमैर्वा कमलैर्वा धवळपायसेन वा नृपवृक्षसमिद्भिर्वा दशांशं होमः ॥ करवीरं-कन्नेरी । जपा-दासुन्दपुष्प । नृपवृक्षं-कोन्ने ॥

अथन्यासः —

हों ईशानाय नमः । हें तत्पुरुषाय नमः, हुं अघोराय नमः । हिं वामदेवाय नमः । हं सद्यो जाताय नमः । इत्यंगुळीष्वंगुष्ठादिषु विन्यसेत् । पुनरेतैरुक्तैः पञ्चभिर्मन्त्रैः मूर्धाननहृग्गुह्यकपोलेषु च विन्यसेत् ॥ पुनरेतैः पञ्चभिर्मन्त्रैः ऊर्ध्वप्राक्दक्षिणोदक्पश्चिमदिक्स्थेषु मुखेषु न्यसेत् ॥

अथ पूजार्थं पीठविधानमुच्यते —

अष्टपत्रगुणवृत्तराशिभिर्वीथिकल्पतरुभिस्समावृतम् ।
मण्डलं प्रतिविधायशूलिनः पीठमत्रनवशक्तिभिर्यजेत् ॥

अस्यार्थः — प्रथममष्टपत्रं पद्मं विलिख्य तद्बहिर्वृत्तत्रयं विलिख्य तद्बहिर्द्वादशराशिखण्डं विलिख्य तद्बहिश्चतुरश्रद्वयं विलिख्य तच्चतुरश्रयोरन्तराळं वीथिसंज्ञं भवति । तस्यां वीथ्यां लताकृत्या विलिखेत् ॥ तत् कल्पतरुसंज्ञं भवति । अष्टदळकर्णिकामध्ये प्रासादबीजं विलिख्य अष्टदळमूलेषु स्वरद्वन्द्वं विलिख्य दळमध्ये ओं ह्रीं हौं नमः शिवाय इति शैवाष्टाक्षरं विलिख्य सर्वतो बहिः कादिभिर्वर्णैरावेष्ट्य तद्बहिश्चतुरश्रकोणेषु प्रासादबीजं विलिखेत्। इत्येवं शैवपीठं विलिख्य तस्मिन् नवशक्तिभिर्यजेत् ॥

वामायै० ज्येष्ठायै० रौद्र्यै० काळ्यै० कलविकरिण्यै० बलविकरिण्यै० बलप्रमथिन्यै० सर्वभूतदमन्यै० मनोन्मन्यै नमः इत्यष्टदळेष्वष्टशक्तीः नवमीं कर्णिकायां समभ्यर्च्य, ओं नमो भगवते सकलगुणात्मकशक्तियुक्ताय अनन्ताय योगपीठात्मने नमः इति कर्णिकायां समभ्यर्च्य, तस्मिन् पीठे ईशमूर्तिं समावाह्य समर्चयेत् । प्रथमं तत्पुरुषाय नमः, अघोरेभ्यो नमः, सद्यो जाताय नमः, वामदेवाय नमः, ईशानाय नमः, एता मूर्तयश्चतसृषु पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरदिक्षु ईशान्ये, (च) निवृत्त्यै० प्रतिष्ठायै० विद्यायै० शान्त्यै० इति विदिक्षु समर्चनीयाः ॥ शान्त्यतीतायै० इत्यैशान्ये इति प्रथमावृतिः ॥

एतासां मूर्तीनां रोचींष्युच्यन्ते —

सद्यो वेदाक्षमालाभयवरदकरः कुन्दमन्दारगौरः
वामः काश्मीरवर्णोऽभयवरदकरस्त्वक्षमालाविलासी ।
अक्षस्रग्वेदपाशाङ्कुशडमरुकखट्वाङ्गशूलान्कपालं
बिभ्राणो भीमदंष्ट्रोऽञ्जनरुचिरतनुर्भीतिदश्चाप्यघोरः ॥

विद्युद्वर्णोऽथ वेदाभयवरदकुठारान्दधत्पूरुषाख्यः
प्रोक्तास्सर्वे त्रिणेत्रा विधृतमुखचतुष्काश्चतुर्बाहवश्च ।
मुक्तागौरो भयेष्टाधिककरकमलो घोरतः पञ्चवक्त्रः
स्त्वीशोध्येयोम्बुजभवमुररिपुरुद्रेश्वरास्स्युश्शिवान्ताः ॥

भूतानां शक्तित्वाद्व्यापित्वाज्जगति वा निवृत्त्याद्याः ।
तेजोरूपाः करपदवर्णविहीना मनीषिभिः प्रोक्ताः ॥

पुनरङ्गैः द्वितीयावृतिः। अनन्ताय नमः, सूक्ष्माय नमः, शिवोत्तमाय नमः, एकनेत्राय नमः, एकरुद्राय नमः, त्रिमूर्तये नमः, श्रीकण्ठाय नमः, शिखण्डिने नमः, ८ इति तृतीयावृतिः । एतेषामायुधरोर्चांपितु —

शूलाशनिशरचापोल्लसितसुदोर्दण्डभीषणास्सर्वे ।
पद्मासनाश्च नानाविधभूषणभूषितास्त्रिणेत्रास्स्युः ॥

पाटलपीतसितारुण [1] शीतिरक्तशीतिप्रभाश्च धूम्रान्ताः ।
कोटीरकोटिविलसच्छशिशकलयुताश्चमूर्तयः क्रमशः ॥ इति ।

पुनः उमायै० चण्डेश्वराय० नन्दिने० महाकालाय० गणेश्वराय० वृषाय० भृङ्गिरिटये० स्कन्दाय० तत्र उत्तरादिक्रमेण उमादयः संपूज्या इति चतुर्थ्यावृतिः ॥

कनकविद्रुरजविद्रुममरतकमुक्तासिताच्छरक्ताभाः ।
पद्मासनसंस्थाश्च क्रमादुमाद्यागुहान्तिकाः प्रोक्ताः ॥

पुनरिन्द्रादिभिः पञ्चमी । वज्रादिभिः षष्ठी ॥

अथाष्टत्रिंशत्कलान्यासयुक्तपञ्चब्रह्मन्यासोऽभिधीयते —

तत्रादौ मूलमन्त्रस्य पञ्चाक्षरस्य वक्ष्यमाणस्य ऋष्यादिकं विन्यस्य, पञ्चब्रह्ममन्त्राणां ऋष्यादीन् विन्यसेत् । तत्र ईशानस्सर्वविद्यानामित्यस्य ईश ऋषिः । [2] भुविगनुष्टुप् छन्दः । ईश्वरो देवता तत्पुरुषमन्त्रस्य तत्पुरुष

---

१ सितरक्तसितप्रभाश्च इति पाठः शोधनीय इति भाति ।

२ भुरिगनुष्टुप् इति ह पाठः ।

ऋषिः । गायत्री छन्दः । आपो देवताः । अघोरमन्त्रस्य अग्नि ऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । आपो देवताः । वामदेवमन्त्रस्य वामदेव ऋषिः । कृतिश्छन्दः । भगो देवता । सद्योजातमन्त्रस्य हरऋषिः । अनुष्टुप् छन्दः । भगो देवता । पुनरेतेषां षडङ्गानि लिख्यन्ते — ऐं ह्रीं श्रीं सौ सर्वज्ञशक्ति-धाम्ने हृत् । अमृततेजोमयमालिनितृप्ताय ब्रह्मशिरः । ज्वलितशिखिशिखे अनादिबोधाय शिखा । वज्रिणे वज्रधराय स्वाहा स्वतन्त्राय कवचम् । सौं चौं हौ अलुप्तशक्तये नेत्रम् । ओं श्लीं पशु हुं फट् अनन्तशक्तये अस्त्रम् । एतान्येवाङ्गानि सर्वाणि उक्तपञ्चप्रणवपूर्वकान्येव कुर्वीत् ॥ पुनरीशानादि-पञ्चब्रह्ममन्त्रैः करन्यासं कुर्यात् ॥

तथा शिरोवक्त्रहृदयगुह्यपादेषु तथोर्ध्ववक्त्रपूर्वदक्षिणोत्तरपश्चिमेषु क्रमेण न्यसेत् ॥ अनन्तरं पूर्वोक्ताङ्गमन्त्रैः षडङ्ग विन्यस्य अस्त्रमन्त्रेण पाशुपतेन तालत्रयदिग्बन्धनादीन् कृत्वा पञ्चब्रह्ममन्त्रान् विभज्य अष्टत्रिंशत्कलान्यासं कुर्यात् ॥ तन्न्यासं कुर्वाणः सर्वदेवताधिष्ठानसदाशिवाख्यब्रह्मा मम शरीरे सर्वदा इमाः कलादेवताः प्रतिष्ठिता इति भावयेत् ॥ तत्रेशकलाः समुष्टयगुष्ठेन ज्स्त्राऽथ तत्पुरुषकलाः सांगुष्ठतर्जन्या अघोरकलाः सांगुष्ठमध्यमया वामदेवकलाः सांगुष्ठानामिकया सद्योजातकलाः सांगुष्ठकनिष्ठिकया ॥ सच न्यासः इत्थं समुल्लसति ॥

ईशानस्सर्वविद्यानां नमः शशिन्यै नमः ईश्वरस्सर्वभूतानां नमः अङ्गदायै नमः ब्रह्माधिपं ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा नमः इष्टदायिन्ये नमः शिरो मे अस्तु नम मरीच्यै नमः सदाशिवो नमः ज्वालिन्यै नम एताः पञ्चकलाः प्राग्दक्षिणपश्चिमोदीच्योर्ध्वमुखेषु न्यसेत् ॥

तत्पुरुषाय विद्महे नमः, शान्त्यै नमः, महादेवाय धीमहि नमः, विद्यायै नमः, तन्नोरुद्र नमः, प्रतिष्ठायै नमः, प्रचोदयान्नमः निवृत्यै नमः एताश्चतस्त्रस्तत्पुरुषकलाः प्राक्पश्चिमदक्षिणोदीच्यास्येषु न्यसेत् ॥

अघोरेभ्यो नमः तामस्यै नमः, अथ घोरेभ्यो नमः मेधायै नमः, घोर नमः क्षुधायै नमः, घोरतरेभ्यो नमः निद्रायै नमः, सर्वतस्सर्व(शर्व) नमः मृत्यवे नमः। सर्वेभ्यो नमः मायायै नमः, नमस्ते अस्तु नमः भयायै नमः, रुद्ररूपेभ्यो नमः ज्वरायै नमः ८ अष्टावेता अघोरकलाः हृत्कण्ठांसद्वयनाभिजठरपृष्ठोरसि(स्सु) न्यसेत् ॥

वामदेवाय नमः विरजायै नमः, ज्येष्ठाय नमः रक्षायै नमः श्रेष्ठाय नमः रुद्राय नमः रत्यै नमः, कालाय नमः पाल्यै नमः, कल नमः कामायै नमः, विकरणाय नमः क्रियायै नमः वल नमः बुध्यै नमः विकरणाय नमः जनायै नमः, वलाय नमः, वल नमः कार्यै नमः, प्रमथनाय नमः धा॰र्यै नमः, सर्वभूतदमनाय नमः भ्रामण्यै नमः, मन नमः मोहिन्यै नमः, उन्मनाय नमः मोहायै नमः एवं वामदेवकलाः त्रयोदशकलाः गुह्याण्डो-रुद्वय-जानुद्वय-जङ्घाद्वय स्फिक्द्वय-कटिसन्धि-पार्श्वद्वयेषु न्यसेत् ॥[1]

तत्र कट्योरेकम् । स्फिगिति जघनद्वयम् । सद्योजातं प्रपद्यामि नमः सिद्ध्यै नमः, सद्योजाताय वै नमः (नमो नमः) ऋद्ध्यै नमः, भवे नमः दृत्यै नमः, अभवे नमः लक्ष्म्यै नमः, अनातिभवे नमः, मेधायै नमः, भजस्व (भवस्व) मां नमः कान्त्यै नमः, भव नमः सुधायै नमः, उद्भवाय नमः धृत्यै नमः ८ अष्टावेताः सद्योजातकलाः पादतलद्वय-हस्ततलद्वयघ्राण-शिरो-बाहुद्वयेषु न्यसेत्। तत्र घ्राणमित्येकं स्थानम् ॥

एवं प्रत्येकमष्टत्रिंशत् कलान्यासं कृत्वा मूलमन्त्रपञ्चाक्षरसंपुटितान् पञ्चब्रह्ममन्त्रान् शरीरे व्यापकत्वेन न्यस्य स्वात्मानं सदाशिवात्मकं ध्यात्वा,

---

१. अत्र वामदेवकलाः त्रयोदश इति प्रतिपाद्यते। सशक्तिकानि पदानि तु पञ्चदश भवन्ति। मातृकान्तरेषु श्रेष्ठाय, बलाय, इति शक्तिहीनं पदद्वयमपि न दृश्यते। अतस्तत् पदद्वयं त्याज्यमेवेति भाति।

स्वशरीरं च सर्वदेवताऽधिष्ठितं ध्यात्वा, गन्धादिभिरभ्यर्च्य सदाशिवोऽहमिति ध्यायेत् । तन्न्यासं कुर्वाणो यत्र देशे तिष्ठति तं देशं योजनमितं शैवक्षेत्रमित्याचक्षते । तदुक्तं चात्रैव —

विन्यासः प्रतिमाकृतौ च नितरां सान्निद्ध्यकृत्स्यादयं
　देहे चापि शरीरिणो निगदितः सामर्थ्यकारीति च ।
आस्ते यत्र तथामुनैव दिनशो विन्यस्तदेहः पुमान्
　क्षेत्रं देशममुं च योजनमितं शैवागमज्ञा विदुः ॥ इति ।

अथ पञ्चब्रह्मपूजाविधिः —

प्रागुक्ते शैवपीठे समावाह्य समर्चयेत् । प्रथमं तत्पुरुषादिभिः पञ्चभिः ऋग्भिः प्रासादोक्तनिवृत्त्यादियुताभिः मध्यप्राग्याम्यसौम्यापरदिशि समर्चयेत् । निवृत्त्यादयो मध्ये विदिक्षु च एवं प्रथमावृतिः । पुनरङ्गैः प्राक् न्यासविधानोक्तैः द्वितीयावृतिः । पुनः अनन्ताय० सूक्ष्माय० शिवोत्तमाय० एकनेत्राय० एकरुद्राय० त्रिमूर्तये० श्रीकण्ठाय० शिखण्डिने नमः इति तृतीयावृतिः । पुनः उमायै० चण्डेश्वराय० नन्दिने० महाकालाय० गणेश्वराय० वृषाय० भृङ्गिरिटये० स्कन्दाय० इति उत्तरादिक्रमेण चतुर्थ्यावृतिः । इन्द्रादिभिः पञ्चमी । वज्रादिभिः षष्ठी इत्थं पञ्चब्रह्मपूजाविधानम् ॥

अथ प्रसिद्धपञ्चाक्षरीविधानमुच्यते —

वामदेव ऋषिः । पङ्क्तिः छन्दः । सदाशिवो देवता ॥ अं बीजम् । आयशक्तिः । ओं हृत् । नं शिरः मं शिखा । शिं कवचम् । वां नेत्रत्रयम् । यं अस्त्रम् ॥ अथवा शास्त्रान्तरोक्तप्रकार उच्यते ॥ ओं ओं सर्वज्ञशक्तिधाम्ने हृत् । ओं नं नित्यतृप्तशक्तिधाम्ने शिरः । ओं मं अनादिबोधशक्तिधाम्ने शिखा । ओं शिं स्वतन्त्रशक्तिधाम्ने कवचम् । ओं वां अलुप्तशक्तिधाम्ने नेत्रत्रयम् । ओं यं अनन्तशक्तिधाम्ने अस्त्रम् ॥ इदं त्वङ्गं पञ्चाक्षरस्य शास्त्रान्तरोक्तप्रकारम् ॥ एतद्वा कुर्यात् ॥ पुनः तत्पुरुषाय नमः । अघोरेभ्यो